

TRANSICIÓ ENTRE ETAPES EDUCATIVES.

Reflexions i propostes per a una optimització de la col·laboració entre etapes.

Juan Carlos Barroso Sánchez

Assessor psicopedagògic EAP B-01 Nou Barris, Barcelona

RESUMEN

“Transición entre etapas educativas.

Reflexiones y propuestas para una optimización de la colaboración entre etapas”

En este artículo se reflexiona sobre el concepto de transición y sus implicaciones en el ámbito educativo.

Para una óptima transición entre etapas tiene que haber una buena coordinación entre los profesionales de los diferentes centros implicados. Esta coordinación entre etapas debe estar sustentada en 4 pilares: la colaboración, la atención a la diversidad y la convivencia, el currículum y la información. Se propone un modelo de trabajo para que esta coordinación sea más efectiva y, por tanto, la transición entre etapas sea lo más suave posible. Por último, se habla sobre el papel que los Servicios Educativos de Zona, en Catalunya, deberían tener en este proceso.

ABSTRACT

“Transitions educational stage.

Reflections and proposals for optimization of collaboration between stages”

This article reflects on the concept of transition and its implications for education.

For an optimal transition between stages must have good coordination between professionals of different institutions involved. This coordination between stages should be supported on 4 pillars: collaboration, attention diversity and coexistence, the curriculum and information. We propose a working model for doing such coordination more effective and therefore the transition between stages as smooth as possible. Finally, it discusses the role that the Educational Service Zone, Catalunya, should have in this process.

Aquest article consta de les següents parts. En la primera part es fan algunes reflexions al voltant del concepte de transició. A continuació, es parla dels quatre pilars en que s'hauria de sustentar la coordinació entre etapes. En acabar aquesta part es fa una proposta de com es podria optimitzar aquesta coordinació. Per últim, es reflexiona sobre quin hauria de ser el paper dels Serveis Educatius de Zona en tot aquest procés.

CONCEPTE DE TRANSICIÓ. ALGUNES REFLEXIONS

La transició és un aspecte que no es pot separar de l'evolució i cultura humana.

La nostra vida està esquitxada de moments de transició. En primer lloc, el nostre cos es va desenvolupant i passa per diferents etapes. Per altra banda, també va desplegant o adquirint diferents capacitats cognitives que l'ajuden a interactuar amb el seu món i construir la seva personalitat. Per últim, en moltes ocasions aquestes transicions biològiques i psicològiques estan entrelaçades amb l'àmbit social.

L'antropòleg alemany Van Gennep parlava de ritual de pas: “*Delimita y subraya los momentos en que las personas pasan por etapas críticas, de acuerdo con las normas que hay en cada cultura. Estos momentos pueden ir asociados al misterio y a la ansiedad ante lo desconocido*” (p. 16. Gimeno, 1996).

En moltes societats aborígens la transició del món infantil al món adult implica superar unes situacions per tal d'entrar en aquest últim. La nostra societat moderna tampoc s'escapa d'això. Un exemple és el ritual que hi ha al voltant de la parella que decideix convida a viure plegats.

Aquests rituals de pas, aquestes transicions tenen uns elements

comuns:

- Un espai temporal concret on succeeix aquest fenomen.
- Un canvi d'ambient.
- Una ruptura en l'experiència del subjecte.
- Uns sentiments que genera aquest procés (il·lusió, ansietat, por,...)
- Un canvi personal i social (nou estatus).

La transició per si mateixa no és dolenta ja que, com hem dit, està imbricada en l'evolució i cultura dels éssers humans. Però a vegades, la transició pot degenerar en un resultat negatiu. Això succeeix quan, a més de la ruptura natural que comporta aquest procés, s'afegeix:

- El subjecte viu d'una manera determinada aquesta experiència. No és el mateix passar per una situació desitjada que per una no desitjada. Aquesta vivència vindrà marcada per la informació que rebí del seu voltant (com han viscut la transició persones conegudes per ell) i per les projeccions de les seves emocions (il·lusions, angoixes, inseguretats, por,...) envers a aquest procés. Aquests sentiments estaran mediatitzats per la informació rebuda.
- El nombre de canvis que pot implicar aquesta transició. És a dir, a més canvis més probabilitats que es generi una transició més complicada per a la persona.

Retornem a l'exemple del casament. Hi ha un primer moment on els familiars, amics/gues que han passat per aquest pas expliquen a la parella les seves experiències. Els diuen com ho han viscut. Els fan recomanacions de tots tipus. Per altra banda, la parella ha vist, des de fora, aquest ritual quan se'ls hi ha convidat. En definitiva, els anticipen els diferents aspectes d'aquest procés de transició.

Un segon moment és el ritual del casament en sí mateix. El viuen en primera persona. És a dir, fan la transició.

I per últim, un tercer moment on la parella es va acomodant a la nova situació personal i social (nou estatus: persona casada).

Per tant, podríem dir que en un procés de transició es podria distingir 3 fases: anticipació, trànsit i acomodació.

Parlem del paral·lelisme en l'àmbit escolar; concretament en un paradigma de la transició entre etapes: la transició entre primària i secundària.

En primer lloc, si agafem els elements comuns, que hem parlat abans, podem veure fàcilment aquestes similituds:

- o El primer element és un espai temporal concret. En el nostre cas, en acabar 6è de primària i començament de 1r de l'ESO.
- o El segon element és un canvi d'ambient. El canvi de centre comporta: canvi de espai físic, noves persones, nova organització,...
- o El tercer element és una ruptura en l'experiència personal. Fins a 6è l'experiència de l'alumnat ha anat evolucionant però sense cap canvi radical. A l'entrada a 1r de l'ESO, l'experiència, en termes generals, canvia d'una manera més radical (més llibertat de moviment, més responsabilitat, nou cercle d'amics/gues...).
- o El quart element són els sentiments que assalten a l'alumne/a davant d'aquesta transició. Una situació nova pot generar angoixa; però també il·lusió, noves expectatives,... No hem de perdre de vista que la transició a una altra etapa educativa, en la gran majoria dels casos, és una nova experiència positiva per evolucionar com a persones cap el món adult.
- o El cinquè, i últim element, és el canvi personal i social. Canvi personal marcat per la història i experiència personal viscuda en relació al fet escolar, que és diferent en cada alumne/a. Respecte al canvi social, implica un canvi del rol i d'estatus. En totes les transicions entre etapes educatives l'alumnat passa de ser el més gran (final etapa) a ser el més petit (inici etapa). Passa de la seguretat de conèixer molts aspectes de l'etapa que acaba, a desconèixer-ne molts en la nova etapa que inicia.

A més, hem d'afegir que l'alumnat entra també en una altra etapa (no escolar sinó evolutiva: l'adolescència). Aquest fet pren una rellevància que pot no facilitar aquest procés ja que és també una etapa evolutiva de canvis importants en la persona i en les seves relacions amb els altres.

En segon lloc, si tenim present les fases d'anticipació, trànsit i acomodació ens ajudarà a entendre millor el procés i, per tant, poder orientar i fer un acompanyament millor a l'alumnat i a les seves famílies en aquesta pas de primària a secundària.

En definitiva, la transició que té lloc serà més suau si hi ha una continuïtat entre les diferents etapes educatives. La manera que tenen els centres educatius de mantenir-la és a través de la coordi-

nació entre etapes.

Per últim, volem aclarir que el que aquí explicarem farà referència a les etapes obligatòries. És evident que el contingut de l'article es podria traslladar a altres etapes postobligatòries i l'Educació Infantil[1]

ELS PILARS DE LA COORDINACIÓ ENTRE ETAPES EDUCATIVES

El treball d'equip no solament ha de ser entre el centre de sortida i el centre d'arribada (intercentres); també hi ha d'haver un treball d'equip dins de cada centre (intracentre) per portar a bon port aquesta transició entre etapes.

Aquest treball de coordinació hauria d'estar ancorat en 4 potes o pilars: la col·laboració, l'atenció a la diversitat i a la convivència, el currículum i, per últim, la informació del i per a l'alumnat i les seves famílies.

Primer pilar: La col·laboració

El model des del qual s'ha d'entendre aquesta coordinació és des del "model col·laboratiu" (Selvini, 1987). És un model que és fruit de la negociació i el consens, potencia el treball en equip i l'acció col·legiada, amb un enfocament global i interdisciplinari i, per últim, ha d'anar més enllà de la diagnosi i trobar solucions dins l'àmbit educatiu.

Així, el treball en equip suposa un treball col·laboratiu. Amb la utilització d'unes tècniques cooperatives no s'assegura un treball col·laboratiu autèntic. S'ha d'anar més enllà: és necessari compartir i/o consensuar unes finalitats. Aquestes han de ser sentides. Això és la clau d'un treball en equip. Tampoc s'ha de perdre de vista que el treball col·laboratiu i el desenvolupament professional dels docents s'alimenten mútuament (López, 2007).

És molt important que la relació entre les persones que fan aquest treball col·laboratiu sigui simètrica (de igual a igual), sobre tot quan és a nivell intercentre.

Segon pilar: L'atenció a la diversitat i a la convivència

Què s'entén per atenció a la diversitat?. Aquí podríem parlar de diferents aspectes: organització d'aula (taules individuals, taules de 2 persones, taules de 4 persones,...), organització de centre (agrupaments flexibles, desdoblaments, grups de reforç,...), l'acció tutorial (tutoria compartida, tutoria entre iguals,...), metodologia emprada (treball cooperatiu, dos professors a l'aula, treball per projectes, treball per racons,...). També s'haurien de tenir present aspectes referits al pla d'acollida i els òrgans col·legiats on es parla i es prenen decisions referides al tractament d'aquesta diversitat (Comissió d'Atenció a la Diversitat,...).

Quins aspectes farien referència la convivència? Els aspectes normatius recollits en el Reglament de Règim Intern (RRI), els valors i actituds que es consideren importants a desenvolupar en l'alumnat (haurien d'estar recollits en el Projecte Educatiu del centre) i les normes, valors i actituds concrets que es treballen a l'aula (Acció Tutorial).

Tant l'atenció a la diversitat com la convivència han de ser objecte d'una reflexió i intervenció professional per part dels equips docents que treballen en cada etapa educativa.

A més, els docents dels centres implicats poden tenir coneixement

sobre què fa l'altre en relació aquest segon pilar. Això els pot enriquir.

Tercer pilar: El currículum

La continuïtat en el currículum és primordial per una bona transició. Gimeno (1996) parla de dos tipus de continuïtat en el currículum. Una és la continuïtat horitzontal, és a dir, la coherència que ha d'existir entre els docents i les àrees d'un mateix nivell educatiu sobre els diferents components del currículum - què ensenyar, com i quan ensenyar i què, com i quan avaluar (Coll, 1987) -. L'altra és la continuïtat vertical. Fa referència a la coherència que hi ha d'haver durant tota l'escolaritat i, en conseqüència, en la transició entre cada etapa educativa (no obligatòria, obligatòria i postobligatòria). Així, si dins de cada centre educatiu que està implicat en la transició no es donen aquestes dues continuïtats és molt difícil poder tenir-la entre etapes. És cert que hi ha uns mínims marcats per l'Administració Educativa; però l'autonomia que té el centre per tal d'adaptar-los a l'alumnat que acull pot fer que es perdi de vista aquesta continuïtat curricular entre etapes. Seria interessant que els centres de sortida tinguessin coneixement de quines són les exigències de les etapes posteriors; però també, els centres d'arribada haurien d'entendre quines són les possibilitats que tenen els de sortida, marcats per l'alumnat que acull i les famílies que hi ha darrera. No és un tema d'exigència dels centres d'arribada cap a els centres de sortida. Més aviat, és un "dialogar" sobre les circumstàncies que envolten el procés d'ensenyament/aprenentatge (alumnat, famílies, exigències de l'Administració Educativa, etc.) i veure la manera de col·laborar entre els centres per tal d'optimitzar aquesta continuïtat curricular entre etapes.

Quart pilar: La informació del i per a l'alumnat i les famílies

Estem en una societat que la informació té un pes molt important. En l'àmbit educatiu no és una excepció. Des del punt de vista del docent, la informació que obté de l'alumnat i de les seves famílies pot ajudar a entendre millor als/les alumnes i les seves circumstàncies. D'aquesta manera, pot propiciar una millora en els aprenentatges que fan a classe. Des del punt de vista de l'alumnat i les famílies, la informació que obté del centre educatiu i d'altres fonts pot ajudar a entendre el perquè el sistema educatiu està organitzat d'una manera i no d'un altra, que els espera en la etapa educativa posterior, etc.

Per tant, es podria distingir entre la *informació de l'alumnat i les famílies* i la *informació a l'alumnat i les famílies*.

La primera informació faria referència a aspectes rellevants pel procés d'ensenyament/aprenentatge. Aquesta tindria 3 fonts: grup-classe, alumne/a i família.

La segona faria referència als aspectes rellevants que l'alumnat i les famílies haurien de saber sobre la nova etapa. Aquesta informació tindria la missió de mitigar les pors, angoixes i potenciar les possibilitats que dona la nova etapa educativa.

UNA PROPOSTA DE COORDINACIÓ ENTRE ETAPES EDUCATIVES

Perquè la transició entre etapes educatives sigui el més suau possible és necessari una coordinació entre elles. Aquesta es concreta en la col·laboració entre el centre de sortida i el d'arribada.

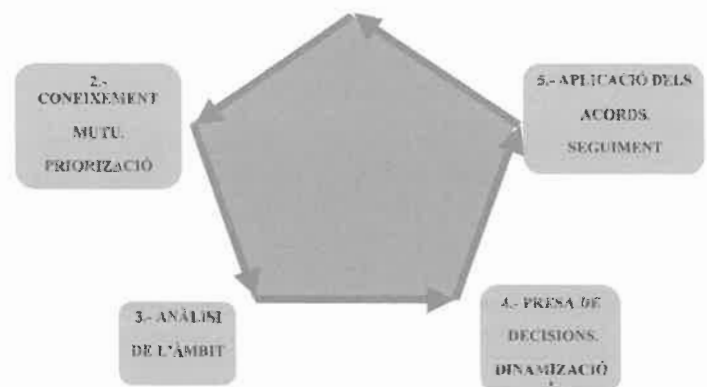
Les finalitats d'aquesta coordinació serien: afavorir el coneixement mutu, la coordinació entre centres; potenciar la continuïtat curricular; avançar cap a un traspàs més efectiu de la informació

de l'alumnat i les seves famílies; i facilitar la transició a l'alumnat i les seves famílies d'una etapa a un altra.

Aquestes finalitats es concretarien en uns objectius:

- Revisar i millorar els plans de acció tutorial de les dues etapes per facilitar l'acollida de l'alumnat en la nova etapa educativa.
- Trobar punts d'entesa per afavorir la coherència i continuïtat en aspectes curriculars com: les competències bàsiques, els objectius, continguts, metodologia i avaluació.
- Millorar el traspàs d'informació que se realitza en finalitzar el curs sobre el grup-classe i l'alumne/a.
- Crear xarxes de treball entre els docents dels centres de sortida i d'arribada per coordinar-se i unificar esforços en aspectes de tutoria, currículum, etc.; així com en projectes d'innovació educatius conjunts.
- Acompanyar l'alumnat i les seves famílies en el pas d'una etapa a un altra.
- Reflexionar sobre la necessitat de revisar i unificar el que es transmet sobre aquest trànsit, tant a l'alumnat com a les seves famílies.

La coordinació entre centres no surt de la nit al dia. Hi ha un procés, que es pot entendre com a cíclic, i en el qual es pot distingir diferents fases (fig. 1):

(Fig. 1. Fases del procés de coordinació entre centres)

Fase 1: Necessitat de crear o millorar la coordinació

En aquesta fase sorgeix la necessitat d'alguns docents, generalment els tutors, de crear o millorar la coordinació amb l'etapa anterior o següent. En aquest moment, el recolzament des de dins del centre és important.

Implica una negociació intracentre sobre la concreció d'aquesta necessitat. També és necessari una negociació intercentre per temptejar si també existeix aquesta necessitat i/o exposar la seva. L'equip directiu hauria d'assumir-la com una part del seu projecte. Igual d'important és el paper dels Serveis Educatius i de la Inspecció Educativa (ja parlarem més endavant).

Si hi ha un principi d'acord en crear o millorar la coordinació és necessària la concreció dels representants que cada centre assignarà para mantenir aquests reunions. Entre aquests representants hauria d'haver, com a mínim, un de la direcció del centre, un tutor/a de l'últim curs de l'etapa present, un tutor/a del primer curs de l'etapa futura. Si escau, l'EAP per assessorar i col·laborar en aquesta coordinació. En aquesta fase és convenient concretar el

lloc i el calendari de les reunions.

Fase 2: Coneixement mutu i priorització dels àmbits a analitzar

Respecte al coneixement mutu faria referència als següents aspectes:

- Coneixement físic (edifici, aules, recursos humans i materials,...)
- Coneixement organitzatiu (organigrama i funcions)
- Coneixement curricular
  - Quines competències bàsiques ja s'estan treballant.
  - Anàlisi sobre:
    - Què s'ensenyava.
    - Com i quan s'ensenyava
    - Què, com i quan s'avalua.
  - En aquest coneixement, es prioritzarien les àrees instrumentals.
  - Documents de programació general, adaptacions curriculars, informes d'avaluació,....
- Coneixement sobre l'atenció a la diversitat (recursos i estratègies per atendre-la)
- Coneixement sobre el pla d'acció tutorial
  - Activitats que es realitzen per al pas a la nova etapa (centre de sortida i centre d'arribada).
  - Tutoria grupal i tutoria individual (assemblees, seguiment individual, etc.).
  - Treball amb famílies (entrevistes, grup de pares, etc.).
- Coneixement sobre els hàbits, valors, actituds i normes
  - Hàbits de treball, tècniques d'estudi, rutines, etc. (pla d'acció tutorial).
  - Valors i actituds que es potencien (Projecte Educatiu/pla d'acció tutorial)
  - Normes que regulen el centre (RRI).
  - Normes que regulen l'aula (pla d'acció tutorial).
  - Projecte de convivència.
  - Mediació escolar.
- Coneixement sobre el pla d'acollida del centre
  - Acollida de l'alumnat.
  - Acollida de les famílies.
  - Acollida dels nous docents i professionals externs que intervenen al centre.
- Coneixement de projectes educatius
  - Projectes d'innovació educativa (educació no sexista, educació per a la Pau, educació ambiental, etc.)
  - Tallers (lectura, ortografia, jocs matemàtics, etc.).

Respecte a la priorització dels àmbits a analitzar, s'hauria de tenir en compte:

- Poder-lo delimitar molt bé.
- Que sigui senzill d'analitzar.
- Si s'entén el centre educatiu com a un sistema, que no provoqui desequilibris ni resistències importants.
- Amb moltes possibilitats d'arribar a acords entre els participants.
- Que faciliti la coordinació.

Fase 3: Anàlisi de l'àmbit prioritzat

L'anàlisi podria seguir el següent guió:

- Primer, s'hauria d'analitzar les diferències i similituds, justificant-les.

- Segon, analitzar els aspectes que es donen en l'etapa que s'acaba i que haurien de conservar-se en l'etapa que s'iniciarà.

- Tercer, conseqüentment analitzar els aspectes que se donen en l'etapa que s'iniciarà i que haurien d'avançar-se en l'etapa que s'acaba.

- Quart i últim, exposar les necessitats i expectatives de les dues parts (centre de sortida i centre d'arribada) respecte aquest àmbit analitzat.

Fase 4: Presa de decisions. Dinamització i planificació

S'hauria de prendre decisions a dos nivells: dinamització de la coordinació i la seva planificació. Abans de parlar d'això voldríem fer un comentari sobre la presa de decisions. Les decisions han d'estar consensuades i pensades respecte al context dels centres implicats. S'ha de prioritzar la qualitat a la quantitat (millor treballar un petit aspecte i amb èxit que treballar molts aspectes però sense resultats positius). Aquesta manera de funcionar fa que els docents, ambdós centres, reticents a aquesta coordinació entre etapes puguin valorar la seva importància ("efecte taca d'oli").

La presa de decisions no ha d'implicar una subordinació d'una etapa sobre l'altra. Ha d'estar basada en una relació simètrica.

Així aquest procés de decisió estaria encaminat a:

- Dinamitzar la comunicació en les dues comunitats educatives. Informar dels acords als que s'han arribat. És important el paper de l'equip directiu com a participant de la coordinació i comunicador al claustre i al Consell Escolar d'aquests acords, el seu desenvolupament i la seva avaluació.
- Planificar un calendari per a:
  - L'aplicació dels acords,
  - el seu seguiment i
  - la seva avaluació.

Fase 5: Aplicació dels acords. Seguiment i avaluació

Aquí es posaria en marxa el calendari pactat en la fase anterior. Es faria un seguiment per tal d'ajustar les actuacions a les dificultats que es vagin presentant, avaluar l'aplicació dels acords i proposar millores.

L'avaluació tindria dos nivells: intracentre i intercentre. A nivell intracentre, s'avaluaria:

- La implementació en el centre de les activitats acordades. (quines s'han implementat i quines no, dificultats a l'hora de posar en pràctica les activitats, adequació de la temporalització de les activitats, etc.).
- Les activitats desenvolupades. (dificultats en la seva aplicació dins l'aula, assoliments dels objectius implicats en les activitats, els recursos materials i metodologia emprada, grau de participació de l'alumnat i les famílies en les activitats proposades, etc.).
- Recollida de l'opinió de l'alumnat i de les famílies respecte a les activitats realitzades per a ells (quines eren les seves expectatives, aprofitament de les activitats, adequació del instrument d'autoavaluació, etc.).
- En finalitzar, es farien propostes de millora per als diferents aspectes.

A nivell intracentre, s'avaluaria:

- Els objectius de la coordinació (dificultats a l'hora de

consensuar-los, ajustament dels objectius a la realitat de cada centre, quins s'han assolit i en quin grau, quins resten pendents, etc.)

- L'els àmbit/s de la coordinació (adequació de l'/dels àmbit/s escollits, dificultats trobades en el procés d'anàlisi, consens en els aspectes a coordinar-se dins d'ell/s, etc.).
- Les sessions conjuntes realitzades durant el curs (temporalització, contingut treballat, desenvolupament de les reunions, etc.)
- En finalitzar, s'analitzarien les dificultats i les propostes de millora de cada centre. S'acordaria les noves actuacions arrel d'aquestes plantejaments.

Fins aquí hem vist les fases del procés de coordinació entre etapes educatives. Però, en quins àmbits es podria fer aquest coordinació?. Una orientació sobre els possibles àmbits per a coordinar-se podria ser:

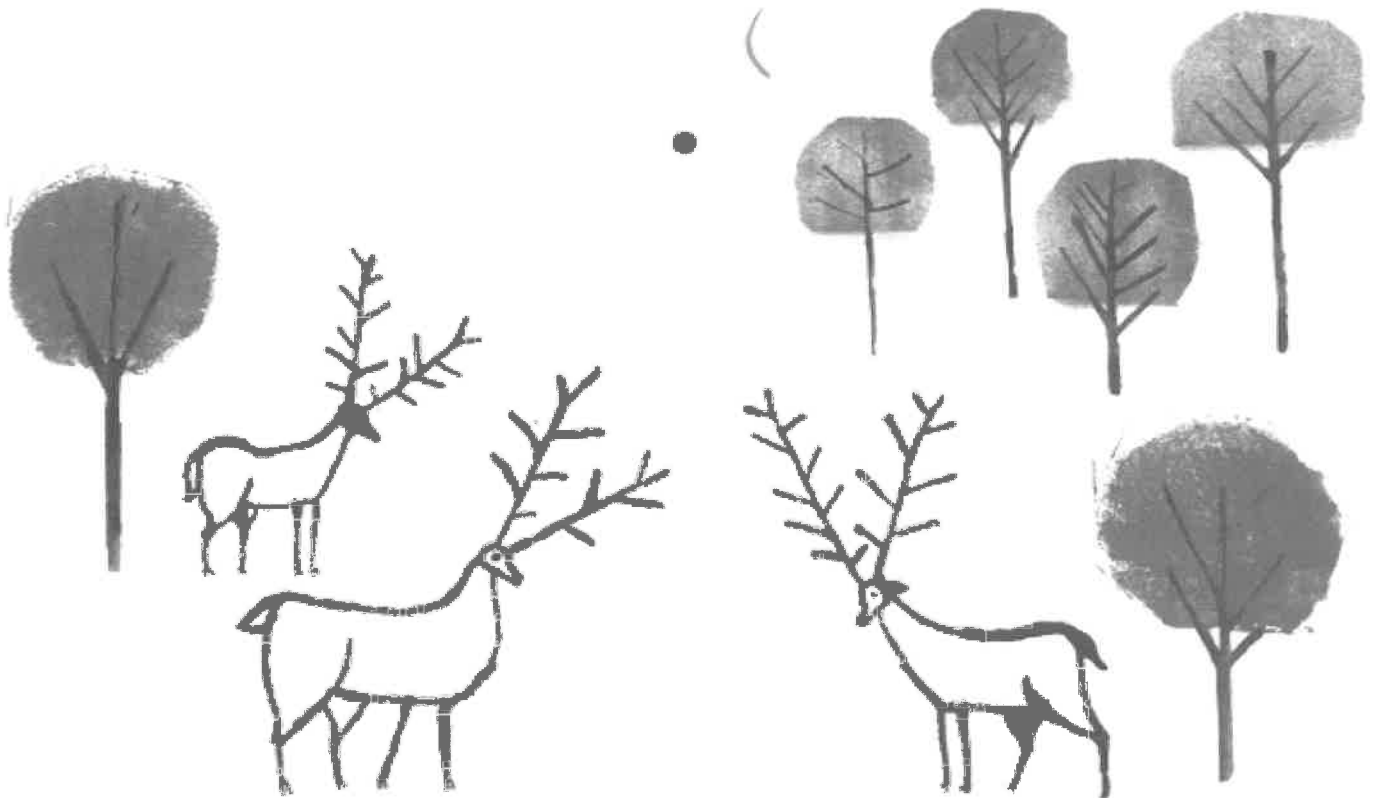
- El currículum (analitzar les competències que es treba-

sortida i quines en el centre d'arribada, potenciar la complementarietat i/o continuïtat del pla d'acció tutorial de cada centre en l'altre, etc.)

- El pla d'acollida (analitzar-lo en el seu conjunt, examinar les activitats concretes que es realitzen quan s'incorporen nous membres a la comunitat educativa; concretament, amb l'alumnat, potenciar la complementarietat i/o continuïtat del pla d'acollida de cada centre en l'altre, etc.)
- Projectes d'innovació educativa (analitzar la possible continuïtat de projectes a l'etapa següent i a l'inrevés, concretar un projecte conjunt, etc.)

PAPER DELS SERVEIS EDUCATIUS EN LA TRANSICIÓ ENTRE ETAPES EDUCATIVES

En aquest procés els Serveis Educatius tindrien dos papers fonamentals: promotors i dinamitzadors de canvi, i d'acompanyament.

llen en cada centre per millorar la continuïtat curricular entre etapes, examinar les metodologies emprades – sobretot com es treballen aspectes procedimentals com: la comprensió lectora, el treball de l'ortografia, la resolució de problemes...- i els criteris d'avaluació i els seus instruments, etc.)

- Traspàs d'informació sobre el grup-classe, l'alumnat i les famílies (analitzar quina és la informació més rellevant per conèixer millor el grup-classe, l'alumnat i les famílies; la seva organització; consensuar el format d'un document on quedi recollida; quines dades s'ha de donar per escrit i quines no, etc.)
- El pla d'acció tutorial (analitzar les activitats de tutoria que tenen com a objectiu la transició entre etapes, quines tècniques d'estudi haurien de començar en el centre de

Com a promotors i dinamitzadors de canvi haurien de:

- Detectar i potenciar activitats que ja es realitzen de coordinació intracentre i intercentre.
- Promoure el diàleg entre centres a partir de les necessitats i/o dificultats que sorgeixen a arrel de la transició entre etapes.
- Promoure la coordinació intracentres i intercentres com a recurs per a la millora de la qualitat de l'ensenyament.
- Promoure projectes d'innovació educativa que impliquin col·laboració entre centres.
- Promoure la formació del professorat que impliqui el treball col·laboratiu i en xarxa.
- Promoure el coneixement de bones pràctiques entre centres.
- Promoure intercanvi d'experiències educatives.

Respecte al paper d'acompanyament en aquest procés, haurien d':

- Assessorar en la optimització de la informació del grup-classe, de l'alumnat i de les famílies que se passen al centre d'arribada.
- Assessorar i col·laborar en la realització de documents model per al traspàs de informació.
- Col·laborar en aquest procés, facilitant informació de l'alumnat amb més barreres per a l'aprenentatge i participació. (Booth, T. i Ainscow, M., 2004 en Departament d'Educació, 2009).
- Acompanyar l'alumnat.
- Acompanyar les famílies con fills/es amb més barreres per a l'aprenentatge i participació (preinscripció, matrícula i seguiment en el centre d'arribada).
- Assessorar en la formació més adient al centre per optimitzar la coordinació intracentre i intercentre.

A més, els Serveis Educatius haurien de tenir present per tal que la coordinació entre centres arribi a bon port:

- Fomentar el coneixement mutu.
- Fomentar la recerca de similituds (en aspectes com el projecte educatiu, estratègies para l'atenció a la diversitat, d'hàbits, etc.) per començar a construir ponts entre centres que, generalment, tenen dos cultures educatives diferents però complementàries,
- Instal·lar el pensament de complementació en las reunions de coordinació. És a dir, no imposar la pròpia aportació o criticar l'aportació d'un altre; sinó enriquir aquesta amb les dels altres; preservant el que és positiu de cada una de les aportacions (Bonals, 1996)
- Disminuir l'ansietat del grup de coordinació provocada, entre altres coses, per les expectatives i/o pressions dels seus respectius claustres.
- Fomentar la relació simètrica, el respecte i tolerància.
- Recordar la importància de marcar objectius concrets i assumibles per ambdues parts.

No s'ha de perdre de vista que aquest treball dels Serveis Educatius implica també una coordinació entre els diferents perfils que el conformen (CRP, EAP i ELIC). Aquest fet és important per dos motius:

- La col·laboració entre CRP, EAP i ELIC ajuda a potenciar el paper que té els Serveis Educatius en aquest procés.
- Donen exemple als centres que estan en diferents etapes per tal de conscienciar-los sobre les avantatges que té estar coordinats entre ells.

Per últim, fer ressenya del paper que la Inspecció Educativa pot tenir en aquest procés de coordinació. Pot ajudar en fomentar la col·laboració entre etapes recolzant el paper dels Serveis Educatius i impulsant les iniciatives dels centres.

CONCLUSIONS

Quan es vol iniciar un procés de col·laboració entre etapes educatives és necessari tenir present que:

- Es parteixen de dos realitats diferents:
  - Un perfil diferent del professional de l'educació que treballa en el centre.
  - Una organització de centre diferent.
  - L'alumnat té edats diferents.
  - Diferents horaris.
  - L'organització de las matèries és diferent.
  - Etc.

- És un procés complex.
- El centre educatiu entens com a sistema presenta resistències dins d'aquest plantejament de revisió i canvi.
- Les diferents concepcions que poden tenir els centres sobre:
  - El concepte de col·laboració
  - El contingut dels diferents àmbits de coordinació.
  - etc.

La voluntat de coordinar-se és important. Solament que hi hagi una part que no vol aquesta és inviable.

Els Serveis Educatius i la Inspecció Educativa haurien de tenir el paper de potenciar la col·laboració entre centres de diferents etapes educatives. Per altra banda, les noves zones educatives haurien de tenir com un dels seus objectius la potenciació d'aquesta col·laboració.

I per últim, en tot aquest procés no s'ha de perdre vista el protagonista principal: l'alumnat. És necessari tenir present de quina manera viu la transició.

Per aquest motiu, el professorat i, concretament, els/les tutors/es han de ser molt conscients de com la viuen l'alumne/a i les seves famílies. S'ha de compartir el significat d'aquest procés amb ells. D'aquesta manera, se'ls podrà ajudar i orientar millor en la seva transició.

Nota:

[1] Veure article, en aquest mateix número d'Àmbits, que parla de la transició entre els cicles d'Educació Infantil.

Referències Bibliogràfiques:

- Bonals, J (1996). *El trabajo en equipo del profesorado*. Barcelona: Graó
- Coll, C. (1987). *Psicología y curriculum*. Barcelona: Laia.
- Departament d'Educació (2009). *Educació aprendre junts per viure junts. Pla d'acció 2008-2015*. Barcelona: Departament d'Educació.
- Gimeno Sacristán, J (1996). *La transición a la educación secundaria*. Madrid: Morata.
- López Hernández, A. (2007). *14 ideas clave. El trabajo en equipo del profesorado*. Barcelona: Graó
- Selvini Palazzoli (1987). *El mago sin magia*. Barcelona: Paidós Educador

Correspondència amb l'autor: Juan Carlos Barroso Sánchez. Assessor psicopedagògic de l'EAP B-01 de Nou Barris de Barcelona. Email: jbarros3@xtec.cat